

# Метелики у крижаних панцирах (уривок)

Оксана Радушинська

*Ярині 13 і вона прикута до візка. Такою дівчина була не завжди — це наслідок автомобільної аварії, у якій вона втратила батьків та маленького двоюрідного братика. Зараз Ярина мешкає у люблячих дядька з тіткою. Вона дуже любить життя, хоч і страждає через самотність. Проте це літо для дівчини особливе — вона знаходить нових друзів.*

(уривок)

## Розділ 4

Спільних тем для розмов, як виявилось, не так вже й багато. Хоча Сашко із Саньком піддалися на наполегливе вмовляння Артема й познайомилися з Яриною, однак взаємного зацікавлення бракувало. А без нього яка може бути дружба? Навіть теоретично вона неможлива.

Ця Ярина якась надто тиха, мовчазна, більше слухає, ніж розповідає. І не така гостра на язик, як місцеві дівчата. Та ще її дядько... Як зміряє поглядом з голови до п'ят... Чи з п'ят до голови?.. Та яка вже різниця, якщо після цього і слова не вимовиш, а ноги так і просяться дременути подалі з їхнього подвір'я.

Ні, Ярина не нудна. Має почуття гумору, хоча й не завжди доганяє масні жарти Санька. А в комп'ютері тямить, напевне, більше за вчителя інформатики із сільської школи: і погуглити швидко вміє, і різні штучки з гаджетом замутити, програми там усілякі встановлені, купа ігор. Словом, хоч і не надто просунута, але й не зануда.

А ось Артемові з нею аж надто цікаво. І дня не мине, щоб він не забіг.

Навіть причину вигадав: покликати Сашка. Бо його вікна, бачте, виходять в садок, де сидить Ярина. На резонне питання, чого не задзвонить Сашкові на мобільний, завжди відповідав однаково — нема грошей на рахунку. Але згодом до таких хитрощів більше вдаватися не довелося. Він почав приходити, щоб допомогти Яринці з навчанням.

Тривале лікування позбавило дівчину можливості вчитися разом із однолітками — і вона щороку складала іспити екстерном, самотійно чи з тіткою вивчаючи різні дисципліни. Яринка була сумлінною ученицею, проте не завжди могла впоратися з усією шкільною програмою — систематичне навчання переривалося на місяць-два, коли знову потрапляла до лікарні. І тепер, восени, треба скласти іспити за сьомий клас, аби знову навчатися зі своїми ровесниками. Ось про що точилася розмова кожної зустрічі. На рік старший за Яринку, Артем уголос розмірковував як людина, що на все має свою думку.

— Багато уроків — то така нудота! А числа, градуси та відсотки — взагалі для мене катівня!

Над головами тихо шелестіло яблуневе листя, котре нечастими поривами перебирав вітерець. Городина виросла, тягнучись до сонця, і довкола буяли хаші розквітлої картоплі, уже зав'язувалися огірки й кабачки — і за домовленістю з господарями тому всьому давала раду тітка Наталя.

Коли Сашко не відгукувався з прадідової хати, Артем не засмучувався, а охоче розмовляв з дівчиною. На лавці біля Ярини лежало кілька підручників і стояла миска з пурпуровими порічками, з якої співрозмовники брали китички ягід. Їхні пальці час до часу доторкалися, і тоді обоє відсмикували руки, ніяковіли і змовкали. А потім балакучий Артем першим порушував тишу.

— Найцікавіша мені — історія...

— У-у-у-у-у, — навіть не дослухала Яринка. — Що там цікавого? Доводиться запам'ятовувати стільки дат та імен!

— Ти що? Це цікаво! Думай не про дати й імена, а про те, що хтось когось переміг кмітливістю, а інший — застосував силу... Одного назвали зрадником, як Мазепу, а він же був героєм, гетьманом, що багато зробив для своєї держави. Скільки шкіл побудував, хотів освіти усім дітям, не лише заможним...

— А мене на іспитах питають тільки таке: що відбувалося тоді й тоді? Хто був провідником народного повстання? І я гублюся...

— То я розповідатиму тобі просто про події, а ти коротко записуй. А потім проти кожної поставиш дату... І ім'я... якщо потрібно.

Ярина ніяково і навіть трішки злякано скосила оком на хлопця:

— Потрібно... тобто — приходь і розповідай.

Зненацька, наче знаменитий легкоатлет на олімпійських іграх, через паркан перескочив Сашко.

— Мій старий здурів!

Роздратований хлопець одразу ж ступив кілька кроків до лавки, вигріб із миски решту порічок і нахабно всівся поруч з Яриною.

— А що цього разу? — вдавано поцікавився Артем.

— Та ну його! — відмахнувся Сашко, вкидаючи до рота дрібні ягоди. — Хоче мені вказувати. Яке має право? Гроші мої забирає, а я ж знаю, що батьки передають... А тепер ще й дістає: ледацюга, гультай, злодій!

— Як забирає? — здивувалася Яринка.

— Складає в панчоху! Чи в банку! Чи під подушку... Чи ще куди — не знаю. Сказав, що це все мені віддасть, але коли розуму наберуся і коли сам почну заробляти... От зараза! Краще підкинув би грошенят!

— Так дід же хоче тобі добра! Зараз ти гроші розтринькаєш, а за кілька років...

— О, ще одна вчителька! — вигукнув Сашко і по-мученицьки закотив очі. — Годі! Дістали своїми повчаннями! Та ну вас усіх...

І одним рухом закинув до рота порічки, задерши голову, мов лелека, що впіймав жабу...

Ярину це розвеселило. Артем не зрозумів, чому вона засміялася, але й собі

посміхнувся — не бути ж йому заодно із Сашком!

А той прожував ягоди, ковтнув і, змірявши друзів осудливим поглядом, рушив до хвіртки.

— Зажди, Саш! Ти куди? — гукнув Артем.

— Та смійтеся собі на здоров'я! Мені з вами нічого робити! З кого ще зуби скалити, як не з дурного Сашка? Знайшли собі клоуна!..

— Зовсім ні, — розгублено запевнила його Ярина. — Ми ж не насміхаємося — просто сміємося. Бо ти смішний, коли гніваєшся...

— А я що кажу: знайшли клоуна й розважаєтеся!

— Та охолонь, — підійшов до нього Артем і легенько вдарив у плече. — Капризуєш, як дівчисько.

— Та ну тебе! — смикнув Сашко плечем, проте вже без образи в голосі. — Старий мене пресує, ви регочете...

— Припини — збив бучу на рівному місці, — не відступав Артем.

— Не глузували ми з тебе, а сміялися, — додала Яринка. — Це не однаково.

— Цікаво — чому ж не однаково? — буркнув Сашко.

— Глузування пекуче, а сміх теплий, — мовила дівчина.

— Багато ти знаєш!

— Знаю. Я знаю, як пече... — відповіла дівчинка і спохмурніла.

— Ну ось, ти її засмутив... — сикнув крізь зуби Артем. — Кажи, чого прийшов? На діда скаржитися?

— Так ти ж мене гукав! — розгублено подивився Сашко. — Я собі подумав, що хочеш домовитися про вечір. Ну, щоб піти в парк. Чи ні?

— А що там у парку? — мляво поцікавилася Ярина.

— Дискотека. Нині ж п'ятниця. У нас щоп'ятниці дискотека, — повторив хлопець.

— А-а-а-а, — протяжно мовила дівчина і ще більше засмутилася.

Хлопці перезирнулися. Сашкові стало шкода Ярини, а що вже казати про Артема! Цей Сашко — як щось зморозить! Татко любить повторювати, що в домі повішеного не згадують про мотузку. Як можна було сказати про танці дівчині у візку?!

— А ти не хочеш піти — тобто поїхати... з нами? — запитав Артем і зразу ж подумав, чи не дурніший він за Сашка, якщо таке пропонує.

— Я? — аж злякалася Ярина. — Ні... Мені не подобаються танці. Мені треба займатися. Ви йдіть собі...

Дівчина вхопила один із підручників і почала його гортати, щоб стриматися від сліз. Танці? Які танці? Ви що — божевільні?

— Зажди, Ярино! Так це все ж у парку! Там не обов'язково танцювати — можна просто прогулюватися алеями. Там будуть хлопці й дівчата, познайомишся з ними. Погоджуйся — не пошкодуєш!

Артем так палко промовляв, ніби сам був зацікавлений в тому, щоби Яринка набула друзів. А насправді йому хотілося, щоб ніхто отак не втручався в їхні розмови, як Сашко, щоб кожного дня він сам приходив у садок і сидів біля Ярини, аж поки не вийде

дядько Павло чи тітка Наталя і не нагадають, що вже варто було б їм по домівках розходитися...

— Та ні, не вмовляйте, не варто, — ніяково промовила Ярина. — Ви ж бачите, скільки маю роботи. Треба вчитися.

— Встигнеш, до осені є час! А тут йти недалеко — всього три вулиці! — гарячкував Артем.

— Не знаю... Я сама не доїду...

— А ми з Сашком? І Санька погукаємо! Він, знаєш, який силач?! Правда ж? — стусонув хлопець друга.

— Аякже! — спохопився Сашко, хоча, на його думку, Артемова ідея була безглуздою.

Ярина мовчала, вагалася. Їй страшенно хотілося потрапити туди, де люди танцюють, але ще більше вона боялася... туди потрапити. Вона жодного разу не була на дискотеці. Тільки чула балачки від кількох своїх подружок: гучно грає музика, блимає світло, хлопці запрошують дівчат до танців, знайомляться, потім домовляються про побачення... І ось її кличуть на дискотеку... Хлопці. Майже так, як розповідали подружки! Невже вони не кепкують? І що казати? Погоджуватися? Страшенно хочеться... Але там, на дискотеці, чи не засміють її незнайомі, мовляв, припхалася, в інвалідному візку... Або дивитимуться на неї і жалітимуть: от, бідна, на ноги не стає...

*Артем із Сашком не печуть жалісливістю — вони просто пропонують допомогу. А чужі люди бувають такими нестерпними, коли хочуть комусь посівчувати.*

— То що? Кажі! — підбадьорював Артем.

— Тітка й дядько можуть не дозволити, — чи то вхопилася за останній аргумент, чи намагалася виправдатися Ярина.

— Яка ще дискотека? — отетерів дядько Павло. — Ви що — з дуба впали? Ярино, ну в хлопців не вистачає в голові клепки, а ти ж мудра дівчина! А як тебе там хтось скривдить?

Замість Ярини відповів Артем:

— Дядьку Павле, ви не переймайтеся. Ми ж будемо поруч і захистимо, коли щось...

<...>

— Ярино, ти й справді хочеш на дискотеку?

— Я не знаю... мені цікаво, — знизала плечима Ярина.

— Так мені піти з тобою чи що? Я вже застарий для цього, — спантеличено розвів руки Градовий, не знаючи, як йому вчинити.

— Навіщо вам туди йти? — знову мовив Артем. — Там же для підлітків... А Ярині не забороняйте!

— Ти, хлопче, знаєш одне, а я — зовсім друге, — почав відступати дядько Павло. — Навіщо тобі ті танці; Ярино? От морока! А знаєш, спитайся в тітки. Як вона скаже — так і буде, — позбувся зайвих клопотів дядько.

— А тітка каже: хай іде! — долинув із кухні жіночий голос.

За мить вийшла й сама тітка, витираючи руки краєм фартуха.

— Тільки щоб повернулися не пізніше одинадцятої! Такий мій наказ!

\* \* \*

Виявляється, серце може калатати і завмирати не лише від болю, від тривожного чекання чи недоброго передчуття. Воно ще може солодко терпнути від сподівання на щастя, від ще не знаних чуттів, від того, що можливі такі несподіванки.

Уперше Ярина не прогулюється з тіткою, а прямує на дискотеку, і не сама, а в супроводі трьох хлопців. Вони то по черзі, то разом бралися за ручки візка і котили його вперед, жваво розмовляючи з дівчиною, та так голосно, що їх могли чути аж за городами.

Вечір стелив подовгуваті тіні, пахтів мокрою пилюгою, скропленою дрібним курячим дощем, дзвенів сюрчанням цикад.

Насправді дорога до парку не була такою близькою, як казав Артем, бо здолати три звивисті вулиці — це значило здолати три довгі-довгі вулиці. Обійстя, де замешкали Градові, стояло край селища, тож коли друзі дісталися до акацієвого парку, непевні сутінки повагом охоплювали простір між деревами.

Молодь юрмилася попід майданчиком, куди закликала до танцю гучна музика. Ніхто не поспішав танцювати, ніби мало статися щось неординарне. Воно й сталося. Гурт із чотирьох осіб привернув на себе увагу. Ні, не весь гурт, а дівчина на візку, навколо якої стали хлопці — два місцевих і один приїжджий.

Ярина знітилася, втиснувшись у спинку візка і вчепившись у поручні мертвою хваткою. Було враження, що її роздивляються, ніби експонат у музеї — але не як живописне полотно, а мовби чудернацьку комаху... Та що казати про дівчину, якщо й хлопці дивно заціпеніли, перестали розмовляти і лиш шукали очима чиеїсь підтримки. Санько навіть відступив на два кроки від візка — невже йому стало соромно такого товариства?

Ярина потилицею відчула їхнє сум'яття. А чого чекала? Сама винна! Чутися залежною від чиеїсь волі — і наважитися на таке? Вони всі здорові, у них сильні засмаглі ноги, вони плавають у річці і ходять в ліс по гриби і ягоди, а зараз прийшли на розвагу — на танці. А що вона? Вона прийшла їм заздрити? Чи себе шкодувати? Невже не могла хоч хвилю подумати і дійти висновку: хворому не місце серед здорових. От дивляться на неї, як на заразну, ніби можуть підхопити невиліковну хворобу... А вона... вона теж могла бути такою ж здоровою і веселою, якби тієї дощової ночі не сталося біди!

Дівчина важко видихнула і хотіла щось промовити, та закашлялася. Ніби слова застрягли в горлі. А вона ж збиралася попросити, щоб її відвезли додому, до тітки й дядька, бо лиш вони ставляться до неї, як до рівної, як до людини, що тимчасово прикута до крісла, але в усьому іншому — така ж, як усі.

— Привіт компанії!

"Цей голос не може належати підліткові", — мимохіть подумалося Ярині.

— Здоров, Максе! — відказав Сашко, вочевидь зрадівши такому товариству.

— Привіт! — відповіли Санько з Артемом і потисли Максові руку.

— Доброго вечора і вам, дівчино! — чіпко подивився на Ярину.

— Доброго вечора, кахи-кхи, — привіталася і вона.

Максові було років під тридцять — не менше. Що він забув на цій дискотеці? Невже прийшов погуцати серед малоліток?

— Здалеку краще видно майданчик? — чи то спитав, чи то ствердив Макс.

— Та ні, ми просто... — затинаючись, мовив Сашко, бо ніяк ще не міг відійти від оторопіння.

— Ми ще не зорієнтувалися, з якого боку зручніше... — почав Артем.

— Зручніше для вашої супутниці? — уточнив Макс. — А ви з якої вулиці? — запитав у Ярини.

— З Лісової.

— А, це далеченько...

— Максе, а ти теж на танцюльки? — вишкірив зуби Санько.

— Та ні — тут конкурентів багато, — усміхнувся кутиками вуст, а очі невеселі. — Був неподалік у справах. Гарного вам вечора, — побажав друзям і рушив попід майданчиком і поміж акаціями на бічну алею.

Поява Макса зняла напруження з хлопців. Їх уже так не обходило, хто на них дивиться і що при цьому думає. Вони пожвавилися, почали розмовляти між собою і втягувати в розмову Ярину; з колонок полинула повільна мелодія; гурти, ліниво переступаючи, посунули на танцмайданчик, втративши зацікавлення до дівчини у візку та її супроводу.

Але хтось зачаївся за деревами... Зеленувато-карі очі, підведені чіткою чорною лінією на верхніх повіках, пильно стежили за хлопцями.

— А це що за чудо-юдо з Артемом?

Поруч із дівчиною тупцювала її подруга, трохи нижча ростом і скромніше вбрана. Обом — років по тринадцять-чотирнадцять.

— Тільки не кажи, що він до неї бігає на побачення, до цієї... — пхинькнула зеленоока красуня. — Таке і в страшному сні не насниться — суперниця!

— Ти що, Карино, вона ж не ходить! Хіба можна бодай подумати про побачення з такою?..

— Зате він до неї бігає! І питалася ж у Санька, чи Артем з кимось зустрічається, так він пальцем покрутив біля скроні — ото і вся відповідь.

— Може, він не знає? — сказала подруга.

— Не знає — і стоять разом?

— Так Артем не з нею...

— Чого ж вчепився у ручки візка?

Дівчатка замовкли і дивилися, як до друзів, що пересунулися ближче до майданчика, підійшли підлітки і почали знайомитися з Яриною. О, вона посміхається і відповідає! Тисне руки! Ну ось, заступили спинами і її, й Артема. <...>

— Ну, що ж! — мовила Карина, вперши руки в боки. — Треба й нам іти знайомитися. Переваг у неї — нуль. Шансів, що Артем на неї поведеться, — стільки ж.

То ж хай для мене ці канікули стануть незабутніми!

Карина підморгнула оком, як героїня телесеріалу, що задумала когось упіймати в пастку.

— Що ти кажеш? Що ти зробиш? — стривожилася подруга.

— Нічого особливого — заприятуюся з нею якомога швидше!

### **СЛОВНИК**

**Збити бучу** — галасувати, здійняти крик.

**Катівня** — тут: муки, тортури.

**Пахтіти** — пахнути.

**Складати іспити екстерном** — складати іспити, навчаючись самотійно, не відвідуючи школу щодня.

**Цикада** — комаха з прозорими різнобарвними крильцями, яка видає характерне сюрчання.